

Az első könyvtől az olvasó népig

Június 5-én lesz ötszáz esztendeje, hogy *Hess András* budai nyomdájában elkészült az első Magyarországon nyomtatott könyv, a *Chronica Hungarorum* — föltehetően négyszáz körüli példányban. S a szép jubileum utáni napokban tartja *első országos tanácskozását az Olvasó népért mozgalom*.

Ötszáz év már történelmileg sem kis idő, mégis csak a mi életünkben jutotunk el odáig, hogy ilyen célt tűzhessünk ki magunk, korunk és nemzedékeink elé: olvasó népet! Hogy idáig eljuthassunk, valóban történelmi feladatokat kellett megoldanunk: az országot a nép hazájává kellett tenni, enni adni az éhezőknek, felruházni három millió koldust, otthont adni a hazában, megtörni a régi uralkodó osztályok műveltségi monopóliumát — megtenni mindazt, ami mindennek előfeltétele. Előbb arra a kérdésre kellett választ adni, hogy miből éljünk, s csak ezután tehetjük fel azt a kérdést: hogyan éljünk? De amikor eljött az idő, feltettük, felelni próbáltunk rá, s ez a fontos.

Öt évvel ezelőtt, a Hazafias Népfront IV. kongresszusán *Darvas József* szólt arról: sokat hangoztatjuk, hogy mi olvasó nép vagyunk. Nem tagadta, hogy a felszabadulás előttihez képest valóban rengeteget fejlődött népünk kulturáltsága ebben a vonatkozásban is. Ugyanakkor tényekkel igazolta, messze vagyunk még attól, hogy *valóban olvasó népnek* nevezhessük, érezhessük magunkat. S ekkor vetette fel egy olyanfajta mozgalom megindításának gondolatát, amely valóban célállítást tesz, hogy olvasó néppé legyünk. Ehhez kérte hazánk legszélesebb politikai tömegmozgalmának, a *Hazafias Népfrontnak* a támogatását.

Társadalmi vállalkozás

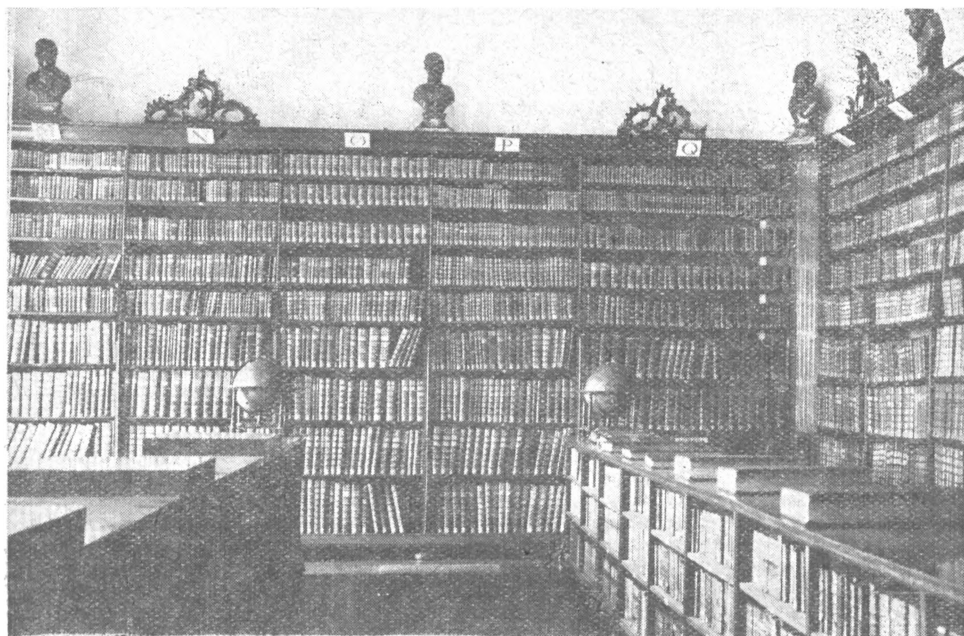
Egy évvel később elhangzott az Olvasó népért mozgalom felhívása, amelyet társadalmi elnökség bocsátott ki a mezőszentgyörgyi községi könyvtár alapításának 20. évfordulóján. Négy év alatt a mozgalom szocialista közművelődésünk sajátos arculatú társadalmi vállalkozásává nőtt. Azon munkálkodott, hogy az olvasás, a szüntelen *önművelés általános szokássá*, elemi igénnyé váljék, az ennek útjában álló akadályok csökkjenjenek s mielőbb eltűnjenek, olyan közvélemény teremtsék, amely nemes, társadalmilag pótolhatatlan értékű tevékenységnek tartja az olvasást, a művelődést.

Az eredmények e lap olvasói körében ismertek, de talán az ország közvéleménye előtt sem egészen ismeretlenek. Örülünk a sikereknek, s tudjuk, hogy még nagyon sok a tennivaló. A sikerek s hogy bizonyos eredmények még váratnak magukra, olyan jellegzetességekből fakadnak, amelyeket tulajdonképpen alapelveknek kell elfogadnunk. Olyan mozgalomról van szó, amely egyetlen kampánnyal nem érheti el céljait; több évtizedre szóló emberformáló tevékenységet kell vállalnia. Egyszerre kell extenzív és intenzív munkát végeznie, tehát *minél több olvasót* toboroznia, ugyanakkor a már olvasók igényeit, *ízlését fejleszteni*. Egymással párhuzamosan és kölcsönhatásban kellett és kell elvégezni a mozgalom elméleti, alapozó és társadalomszervező, mozgósító feladatait. S ha nem is egyforma mélységekbe hatolt le, s nem is egyformán tág tereket sikerült átölelnie, ezeket az elveket követte a közművelődési könyvtárhálózat megnyerésében és szolgálatában, az ifjúság olvasóvá nevelésében, a könyvkiadás és a könyvpropaganda területén.

A mozgalom négyéves tevékenysége eredményes volt. Valóban mozgalomná tudta formálni önmagát. Törekvései nemcsak megértésre találtak, hanem serkentettek, lehetőségeket is teremtettek újabb és újabb kezdeményezésekhez. Minden mozgalmat emberek, emberek csoportjai csinálnak. Az Olvasó népért mozgalom eredményei is százaknak, ezreknek köszönhetőek, köszönjük is nekik! Köszönjük a mozgalomhoz csatlakozott társadalmi testületeknek, állami hivataloknak és intézményeknek vállalkozásait. S köszönjük minden megyének, járásnak, városnak, egy-egy könyvtárnak, iskolának külön is azokat *a sajátos arculatú ténykedéseket*, amelyek nélkül ma nem virágozna ilyen színesen ez a szép mozgalom.

A népfrentbizottságok szervezésében

A múlt tavaszon, a népfrent V. kongresszusán a mozgalom vezetése és a művelődéspolitikai szekció azt az ajánlást terjesztette a plénum elé, hogy a népfrentbizottságok vállalják magukra az Olvasó népért mozgalom további szervezését. Vál-

A Pécsi Egyetemi Könyvtár Klimó gyűjteménye. Az állványok oromdíszítését Bartalits György szobrász készítette 1831–32-ben (A Janus Pannonius Múzeum felvétele)

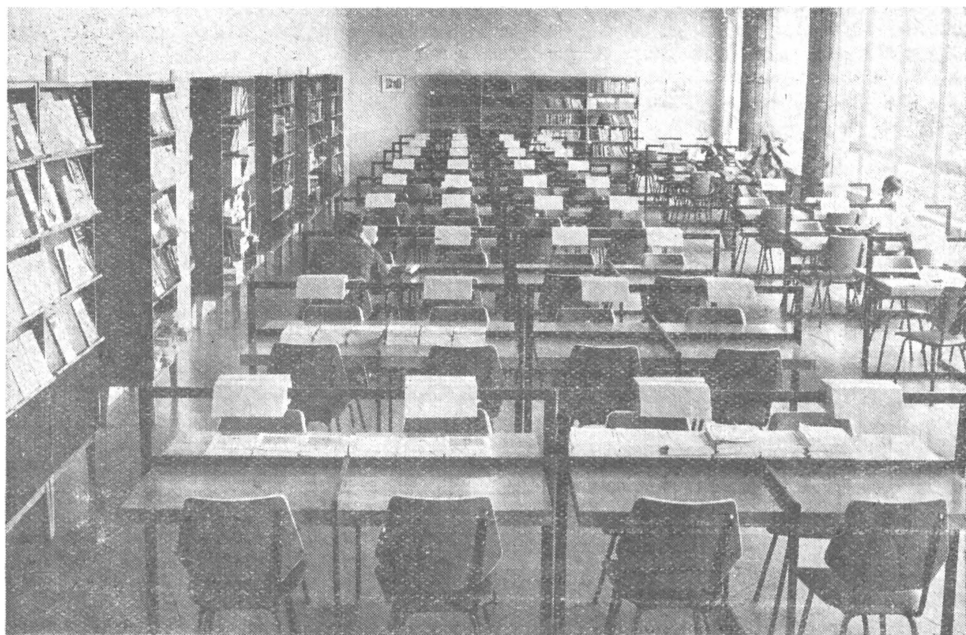
lajják minden eddigi eredményével, kezdeményezésével, tanulságaival és jövőbe mutató céljával egyetemben. A siker, a vártnál is nagyobb eredmény diktálta ezt a javaslatot. *A mozgalom kinőtt az Írószövetség kereteiből, cselekvési lehetőségeinek köréből.* Feltétlenül szükség volt arra, hogy átkerüljön a nagyobb, az egész társadalmat átfogó mozgalomhoz, a Hazafias Népfronthoz.

A népfrontmozgalom örömmel tesz eleget a megtisztelő kérésnek, mert tudja, hogy ez nemcsak új feladatokat, több munkát hoz magával, hanem gyarapodást is. *Tömegnevelési funkciójában, a szocialista nemzeti tudat formálásához kap újabb társadalmi bázist, próbát kiállt módszereket, s ezek művelődési munkájában — mindenekelőtt a művelődési munkaközösségek szervezésében — hathatós támaszt nyújtanak.* Az Olvasó népért mozgalomnak viszont gyarapodnak a szervezeti bázisai. Csaknem négyezer népfrontbizottság a fővárosi kerületektől a tanyavilágig, a sok helyen ma is működő könyvbarát bizottságok, az egyre nagyobb számban és lelkesedéssel alakuló művelődési munkaközösségek, a népfrontban mint politikai tömörülésben részt vevő tömegszervezetek és mozgalmak óriási segítséget jelenthetnek — meggyőződésünk szerint fognak is jelenteni — az olvasómozgalom további fel lendülésében.

A legfontosabb feladat

A népfront minden eddigi eredményével, kezdeményezésével, tanulságaival és jövőbe mutató céljával egyetemben kívánja tovább szervezni az Olvasó népért mozgalmat, ezzel az elhatározással készül a mozgalom első országos tanácskozására is. Mégis, szeretne kiválasztani a mozgalom törekvései közül egyet mint fő feladatot. A legfontosabbat, melyben leginkább van szükség az állami, a tanácsai, az üzemi, a szövetkezeti és a társadalmi erők — különösen a szakszervezetek hatalmas erejének — egyesítésére, a közösségből is fakadó kezdeményezésre, amely minden művelődési munka egyik legfontosabb alapja és feltétele: *a könyvtárak fejlesztésének feladata!*

Távlati célunk csak az lehet: minden emberi közösségben, faluban, városi lakótelepen, üzemben, iskolában legyen a fejlődő igényeket kielégítő, olvasóteremmel működő, hanglemeztárral, vetítógéppel felszerelt, esztétikailag is példamutató, otthonosan berendezett könyvtár. A megvalósítás ütemét csak a helyi viszonyokhoz, lehetőségekhez szabhatjuk; de *sehol sem szabad lemondanunk arról, hogy a korszerű könyvtárat végül is megvalósítsuk.*

A pécsi orvostudományi egyetem új könyvtárának 220 négyzetméter alapterületű, 120 férőhelyes hallgatói olvasóterme

Figyelemre méltónak, folytatandónak tartjuk azt a küzdelmet is, amely az érthető, világos, *szép magyar beszédért*, az anyanyelv tudatos elsajátításáért indult meg. Számunkra ez politikai cél is, enélkül nehezebben érvényesül a szocialista demokrácia, bontakozik ki a demokratikus helyi politika, válik a közélet igazán közéletté. Eredményesen és szórakoztatva segítik ezt a törekvést az irodalmi színpadok, a versmondás, a szavalás. Hatásosan egészíti ki és segíti a nyelvi, a beszéd-kultúrát az ének, a közös éneklés. Jó lenne, ha minél több helyen dalolnánk népdalainkat s évszázados osztályküzdelmeinket végigkísérő forradalmi dalainkat. *A közös éneklés* jó alkalom lehet arra, hogy az igényes társas együttlét élményét erősítse a közös tagjaiban. De kell a tánc is s az összes úgynevezett öntevékeny művészeti mozgalom felvirágoztatása, segítsége. Hogy minél több ember ne csak közönség, ne csak befogadó legyen, hanem résztvevő is, *alkotó is*, a kultúrát igazán birtokló közösség tagja.

Az első országos tanácskozás eredményességéért

Az eredmények és a tennivalók, a már meglevő lehetőségek és az ezután megteremtendők számbavétele, az *újabb seregek felsorakoztatása* az első országos tanácskozás feladata. Reméljük, hogy elvégzi ezt a munkát valamennyiünk, írók, könyvtárosok, könyvterjesztők, művelődési munkások, mozgalmi emberek, olvasók együttes segítségével.

Szükség van minden jó gondolatra, jó szándéokra, együttes cselekvésre, mert igen komolyak a tennivalóink. A célt, ahova el akarunk jutni, látjuk, de az út egyes szakaszait most kell kitaposnunk s az ösvény helyére jól megalapozott utat építenünk. *Aczél György* mondta az országos agitációs, propaganda és művelődési tanácskozáson, hogy mi elutasítjuk a kapitalista „fogyasztói társadalmat”: „Mi nem azért élünk és dolgozunk, hogy csak vásárolhassunk, hanem azért fogyasztunk — és remélhetőleg mindig többet és jobbat —, hogy értelmesen, egészségesen, teljes emberi életet élhessünk magunk és az egész társadalom javára.” Nem becsüljük túl az elért élet-színvonalat, sokat akarunk még javítani rajta, de ezzel együtt alakulóban levő szocialista életigényeinket is formálni akarjuk, érvényesülési lehetőségeket kívánunk biztosítani ezeknek a szocialista életigényeknek, emberi eszményeknek. S ehhez valóban *„nem elég már a kész receptek, általános elvek hangoztatása, hanem konkrét feltételeink között kell keresni, megtalálni és megoldani ezeket a történelmileg sok vonatkozásban új, eddig nem látott feladatokat”*.

Az Olvasó népért mozgalom első országos tanácskozása életünk egy, de sok más területre is ható tartományában szeretne hozzájárulni a feladatok megkereséséhez, megtalálásához, megoldásához. A sikert kívánni, s mi több: részese lenni kívívásának, mindannyiunk szívügye lehet. Egy mozgalomnak terhei is vannak. Szívünkben érezzük ezeket, de vállunkra is vesszük. Kedves teher lesz ez, melyet szívbeli örömmel viselünk.

J u h á s z R ó b e r t

**Ad uenerandum dñm Ladizlaū prepositū ecclesie
buden: p̄thonotariū apostolicū: necnon uicecācel-
lariū serenissimi regis Matthe i cronica hūgaroz
Andree prefatio.**

Quoniam in superiori tempore uenerande dñe in latio uersarer: quiderēq; quāto emolumento ac decori hoīm generi hī uiri foret: q; magno p̄stantes ingēio suā diuinā industriā comp̄mēdis libris adhibebant: placuit mihi tam dignū tamq; excellens studiū mea pro uirili capeffere: ut siquid demū assequi possem: id non in meam dūtaxat: uerū etiam pluriū mortaliū utilitatē conuerterē. Vnde cū dei benignitate p̄ uoto meo aliquātisper profecissem: & ob id rei ad inclytum hungarie regnū tua gratia accersitus uenirem: effemq; nō parum ociosus: sulcepti laborem ingentem diezq; plenū: imprimendū uidelicetronicū p̄anonie opus: laborē in qua: quē omnibus hungaris gratū atq; iocundū fore putauī: quādoquidem: ut quisq; natale solum unice diligit: reliquisq; orbis terrarum partibus longe anteponit: ita & suoꝝ: qualem uitam egerint: quiq; uernaticus scire plurimū exoptat: ut siqua preclara: memoratuq; digna cōspexerit: imitari debeat. siqua uero minus feliciter gesta compererit doctus precauere possit. Sed cum animaduertērem: & diu mecum ipse uolutarē: cui meam primam in hoc sedulitatē pluribus diebus lucubratā dirigerē: te preter domine mi obseruandissime inuenio neminē. Quippe & tu de me optie meritis es: & sine te susceptus labor neq; iniri: neq; expleri potuisset. Accipe itaq; hoc munusculum nostrum iure quodam tue excellentie dedicādū: ut q; uidelicet potissima laboris causa extitisti: ipsius quoq; operis particeps esse debeas. Et siqua indies maiora excudemus: tuo etiā illustri nomini dedicanda putabimus.

A Budai Krónika első lapja